

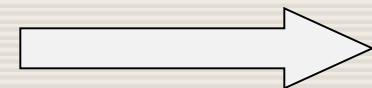
Авторські терміни письменників в інструментарії дослідника фентезі:

право на існування

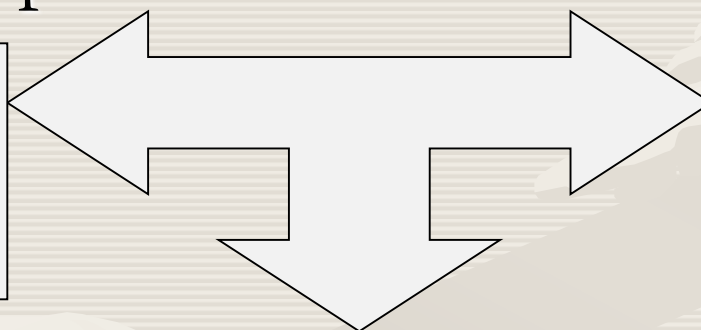
Апробоване на конференції
IV międzynarodową konferencję z serii "Fantastyka Słowiańska".
Recepcja i tłumaczenia fantastyki literackiej. Fantazmaty autorskie i idee epoki.
22-23.10.2018 r. w Gdańsku

Специфіка предмету дослідження

- Опис уявного фентезійного світу
- Потреба у спеціальному термінологічному інструментарії.

Розвинена академічна
термінологія

Спеціально
розроблені терміни,
що відповідають
потребам дослідження

“Терміни” створені самими
авторами фентезі

“терміни”

Зміст:

- Принципи світобудови
- Базові закони фентезійної реальності

Форма:

- ✓ Виразність
- ✓ Метафоричність
- Але множинність трактування.

Троп → Термін

- ✓ **ТРОП** <...> Слово або мовний зворот, вжиті в переносному, образному значенні. [*СУМ: в 11. Т.10, 1979. с. 282.*]
- ✓ **ТЕРМІН** <...> Слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо. [*СУМ: в 11. Т.10, 1979. с. 88.*]

-
- Походження
 - Використання за межами авторського контексту
 - Визначення в загальноновживаних та спеціальних словниках
 - Графічне оформлення (лапки чи курсив)

Clute John, Grant John : *Encyclopedia of Fantasy* New York. 1997.

❖ J. R. R. Tolkien:

- ✓ *secondary world* — вторинний світ
- ✓ *secondary belief* - вторинна віра
- ✓ *inner consistency of reality* — внутрішня несуперечливість реальності

❖ Terry Pratchett:

- ✓ *narrative causality* — наративна причинність
- ✓ *white knowledge* - біле знання

“Secondary”: world and belief

On Fairy-Stories (essay – 1947; lecture – 1939)

Secondary – Primary

вторинний – первинний

Світ, в якому відбуваються події розповіді. Це

- відокремлений,
- автономний,
- внутрішньо узгоджений
- чарівний світ (*Land of Faerie*),
- відмінний від буденного (*mundane*),
- представлений в розповіді як правдивий (ЕФ, 1997).

“*Іншосвіт*” =/= “*Можливий світ*”

- *secondary world* – вторинний світ
 - *fantasy world* [Mendlesohn 2008] фентезійний світ
 - *alternative world* [Hunt 2003] альтернативний світ
- Синонімічне використання [Clute 1999:847]

НВ: Вікторія Іваненко : Конструювання реальності:
література і теорія можливих світів [в] *Інтермедіальні
виміри літератури фентезі*. Київ, 2016.

<http://www.ilnan.gov.ua/media/k2/attachments/zbirka2016.pdf>
f С.5-17.

Вторинний світ

- Специфічне базове поняття літератури фентезі.
- Вперше закріплене Толкіном в 1939-47 рр. Вжито як словосполучення з великих літер (...He makes a Secondary World which...)
- Занесене до ЕФ (1997) як окрема стаття.
- Широко вживається дослідниками, проте наявні ситуативні (?) синоніми (альтернативний, фентезійний). Капіталізація відсутня.
- Слід відрізняти від “можливого світу” як такого.
- Вкоріненість у фольклорному понятті Іншосвіту (Otherworld / *Land of Faerie*), презумпція до-текстової віри читача.

Вторинна віра

- Не винесене в окрему статтю ЕФ, проте подане як елемент наративної стратегії фентезі за Толкіном.
- Питання кореляції з “добровільним припиненням невіри” (willing suspension of disbelief).
- Потребує обговорення та вивчення.
- Особливості світосприйняття кожного історичного періоду. Коли виникли терміни “призупинення невіри” та “вторинної віри”. Як зараз сприймає чудесне адресат розповіді.

sense that they do not threaten the overall world with further change – through Summer. [JC]

SECONDARY BELIEF ♂ J.R.R. TOLKIEN.

SECONDARY WORLD Term coined by J.R.R. TOLKIEN in his seminal essay, “On Fairy Tales” (first delivered 1939; in *Essays for Charles Williams* anth 1947 ed anon C.S. LEWIS; exp in *Tree and Leaf* coll 1964; rev 1988) for a particular kind of otherworld. An SW can be defined as an autonomous world or venue which is not bound to mundane reality (as are many of the domains common to SUPERNATURAL FICTION), which is impossible according to common sense and which is self-coherent as a venue for STORY (i.e., the rules by

[Clute 1999:842])

Inner consistency of reality

Внутрішня несуперечливість реальності

- Базовий принцип фентезійної світобудови: внутрішня несуперечливість реальності.
- Протистоїть уявленню про літературу фентезі, як про таку, де “можливе все, і це спричиняє хаос”.
- Безпосередньо пов’язане з поняттям фентезі-припущення та позатекстової основи такого припущення.

Вживання:

- “so called *inner consistency*” (Толкін)
- В лапках [Harris 2008: 21, Airaudi 2009: 10 etc.]
- З курсивом [Konzack 2006].
- Без лапок і без курсиву [Birns 2013, Flieger 2002:97]

Narrative causality

Наративна причинність

- ❖ ***Witches Abroad*** (1991) “Stories etch grooves deep enough for people to follow in the same way that water follows certain paths down a mountainside. <...> This is called *the theory of narrative causality* and it means that a story, once started, takes a shape”
- ❖ Повторено неточно (*narrative imperative*) автором в *Science of Discworld* (together with Ian Stewart & Jack Cohen, 1999)
- ✓ Принцип світобудови вторинного світу сформульовано квазі-науковою мовою та внесено у роман фентезі. Більше в серії про Дискосвіт не повторюється.
- ✓ Квазі-науковість терміна обрана автором свідомо.
- ✓ Водночас автор не надає чіткого наукоподібного визначення терміна.

Цифровий інформпростір

- ✓ Розповсюдження в масмедіа. Окремі статті в онлайн енциклопедіях, присвячених Дискосвіту. Підрозділ в статті про Террі Пратчетта в ЕФ.
- ✓ Розповсюдження виразу в цифровому просторі. Визначення його в непов'язаних з фентезі джерелах
- ✓ Визначається і як троп [TV-Tropes] , і як термін [Levy 2014: 94] .

-
- Академічні синоніми (з нижчою частотністю використання):
 - *narrative imperative* [Galasiński 2016, Wyatt-Brown 1989]
 - *coercive narrative* — **примусовий наратив** [Mendlesohn 2005: 47, Morie 2002, Рязанцева] (в контексті світотворчої сили: “світ формується мономіфом”)
 - **диктат наративу** (Канчура, Тихомирова)

White knowledge

Біле знання

- Interview 1997 *Words from the Master*: “If I put a reference in a book I try to pick one that a generally well-read (well-viewed, well-listened) person has a sporting chance of picking up; I call this "white knowledge", *the sort of stuff that fills up your brain without you really knowing where it came from*”
- Сукупність ідей, образів, фактів, джерело яких не завжди можна виявити. Фонове знання. Ментальний простір інтертексту?
- Асоціація зі спектральним аналізом та білим шумом: суміш, сукупність, постійний фон.
- Перенесення назви фізичного явища на когнітивне.
- “Білий шум” на той час вже введено в контекст художніх метафор (Don DeLillo 1985)

The Fellowship of the Ring

For I am Saruman the Wise, Saruman Ring-maker, Saruman of Many Colours!" I looked then and saw that his robes, which had seemed white, were not so, but were woven of all colours and if he moved they shimmered and changed hue so that the eye was bewildered. "I liked white better," I said. "White!" he sneered. "It serves as a beginning. White cloth may be dyed. The white page can be overwritten; and the white light can be broken." "In which case it is no longer white," said I. "And he that breaks a thing to find out what it is has left the path of wisdom."

[TOLKIEN 2001: 273]

Soul Music

It was like that nonsense about white light that the young wizards in the High Energy Magic Building went on about. They said that all the colours together made up white, which was bloody nonsense as far as Ridcully was concerned, because everyone knew that if you mixed up all the colours you could get your hands on, you got a sort of greeny-brown mess which certainly wasn't any kind of white. But now he had a vague idea what they meant.

All this noise, this mess of music, suddenly came together and there was a new music inside it.

[PRATCHETT 1994: 209]

❖ Толкін (про колір):

- Білий – суміш кольорів – брудний

➤ (метафорична гра з фізичним феноменом)

❖ Пратчетт (про звук):

- Суміш кольорів – білий - / **невіра, профанне сприйняття** / – бруд – **раптове осяяння:**

утворення чогось нового, ціле не дорівнює сумі доданків – білий шум – Музика.

➤ профанне сприйняття фізичного феномену – зміна перспективи – метафора сприйняття середовища

Розповсюдження виразу

- Neil Gaiman *Neverwhere* 1998 (повторення контексту осмосу за Пратчеттом)
 - Bill Abbott, *White Knowledge and the Cauldron of Story : The Use of Allusion in Terry Pratchett's Discworld* [Abbot 2002]
 - В лапках чи курсивом, з поясненням із Пратчетта [Boulding 2015:10, Rzyman 2017:16]
 - Без лапок чи курсиву для визначення інформаційного поля [WisegEEK]
 - Онлайн словники [Waywordradio].
-
- "Фентезі-припущення не потребує безпосередньої сюжетної мотивації, оскільки спирається на розмиті та туманні сутнісні знання та уявлення про світ, що є в кожній людині ще з до-наукового і поза-наукового джерела: чи то з вродженого підсвідомого досвіду, чи то з культурного тексту епохи [Ковтун, 1999]".

Висновок 1

- Вторинна віра, яка зміцнює та робить реальним Вторинний Світ, базується на позатестовому Білому Знанні.
- Внутрішня несуперечливість реальності зумовлена, зокрема, наративною причинністю (яка відтворюється — у високому фентезі, чи руйнується — у фентезі доби постмодернізму).
- Всі названі терміни взаємопов'язані та описують базові принципи поетики фентезі як метажанру деміургійної природи.

Висновок 2

- Пропоную внести ці терміни до офіційного літературознавчого інструментарію.
 - В збірнику №5 пропоную виділити підрозділ для глосарію.
-

Щиро дякую за увагу.